

Als ambtenaren van de gemeente Lochem staan we positief tegenover het opnieuw invoeren van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage per 1 januari 2026.

De aanzuigende werking op Wmo voorzieningen – met name op het product huishoudelijke hulp – sinds de invoering van het abonnementstarief heeft zowel een kosten opdrijvend effect teweeg gebracht alsmede een toenemende druk op de beschikbaarheid van hulp met als gevolg het ontstaan van wachtlijsten bij zorgaanbieders huishoudelijke hulp. Met name de groep kwetsbare inwoners (die vaak niet de middelen hebben om hulp zelf/particulier in te richten) moeten daardoor (te) lang wachten op hulp.

Het wetsvoorstel met bijbehorende memorie van toelichting roept echter vragen op. Er worden aannames gedaan over het te verwachten effect op de uitstroom van Wmo-cliënten die ons inziens niet overeenkomt met de werkelijkheid. Daarnaast plaatsen we kanttekeningen bij de uitvoerbaarheid van dit wetsvoorstel en de voorgestelde inperking van beleidsvrijheid van gemeenten. In dit document lichten wij dit graag nader toe en steunen hiermee de boodschap die de VNG uitdraagt namens de gemeenten.

Vraagtekens bij het verwachte financieel effect en kosten

In de memorie van toelichting wordt gesproken over een structurele uitname uit het Gemeentefonds van € 225 miljoen per jaar. Ons inziens is het echter onzeker of gemeenten daadwerkelijk structureel € 225 miljoen minder kosten gaan hebben. Om verschillende redenen verwachten we een veel beperkter in- en uitstroomeffect van de nieuwe eigen bijdrageregeling Wmo dan dat het ministerie van VWS doet:

- De financiële prikkel, onder andere vanwege een maximumtarief van € 275, is beperkt;
- Als mensen eenmaal gewend zijn aan het comfort van de Wmo ondersteuning, is de stap groter om dit zelf te gaan regelen en bekostigen;
- Op de particuliere markt is een beperkt aanbod. Er is sprake van arbeidsmarktkrapte. In de memorie van toelichting wordt uitgegaan van dat het aanbod op de particuliere markt de komende jaren zal herstellen. Mede gelet op de vergrijzing en stijgende zorgvraag verwachten wij echter dat de krapte op de arbeidsmarkt de komende jaren eerder zal toenemen;

Het is belangrijk dat er ook concreet wordt afgesproken dat, bij uitname vooraf uit het gemeentefonds, er wordt gecorrigeerd, met terugwerkende kracht, op basis van realisatiecijfers. Wij pleiten ervoor om vooraf toch ook nog een onafhankelijk onderzoek te laten doen naar het verwachte gedragseffect.

Op basis van het wetsvoorstel (inclusief de lagere regelgeving) constateren wij dat de uitvoeringskosten voor gemeenten per 2026 hoger zijn en zijn er ook invoeringskosten in 2025. Het is nodig om ook deze in beeld te krijgen en hier afspraken over te maken.

In het wetsvoorstel wordt een aantal financiële risico's bij gemeenten gelegd, die niet goed meegenomen lijken te zijn in de macroberekening. Het gaat bijvoorbeeld om inkomsten uit de eigen bijdragen die gemeenten mislopen als 1. cliënten naar een algemene voorziening zonder eigen bijdrage verwezen worden, als de eigen bijdrage op algemene voorzieningen sterk beperkt wordt (m.n. optie 1 uit het voorstel), als 2. de vrijstelling voor 18- (woningaanpassingen) verplicht wordt, en 3. als de mogelijkheid voor eigen bijdrage met terugwerkende kracht beperkt wordt. Belangrijk dat dit ook nader bekeken wordt en meegenomen (Art. 2 FvW) wordt in de financiële vertaling.

Mocht er bij de Kamerbehandeling worden besloten om de parameters van het wetsvoorstel (maximale eigen bijdrage, inkomensgrenzen) voor burgers gunstiger in te regelen, dan heeft dit meteen gevolg voor de passendheid van de uitname uit het gemeentefonds. De inkomsten van gemeenten dalen dan navenant / hun kosten blijven navenant hoger. Dus mocht de Kamer hiertoe besluiten, moet de uitname uit het gemeentefonds op voorhand al worden aangepast.

Uitvoerbaarheid van het wetsvoorstel

Via de VNG heeft een uitvoeringstoets plaatsgevonden. De belangrijkste conclusie van deze uitvoeringstoets is dat de wijze waarop het voorstel momenteel is uitgewerkt de uitvoerbaarheid op onderdelen belemmert. Dit betreft vooral de methode van kostprijsbewaking bij hulpmiddelen en woningaanpassingen en de bijbehorende gegevensuitwisseling tussen gemeenten en het CAK. Voor een deel wordt dit nog nader uitgewerkt in lagere regelgeving, waarbij van belang is dat ook deze getoetst wordt op uitvoerbaarheid.

Ook blijkt uit de uitvoeringstoets dat het berichtenverkeer (de i-standaarden) op onderdelen mogelijk/waarschijnlijk aangepast zal moeten worden als gevolg van de nieuwe systematiek.

Het is daarom van belang dat de verschillende betrokken ketenpartners *op zeer korte termijn* concrete afspraken maken: Afspraken, op basis van het wetsvoorstel inclusief de lagere regelgeving, over de gewenste aanpassingen in het berichtenverkeer en de bijbehorende doorlooptijd. Op basis hiervan kan een realistische datum afgesproken worden voor inwerkingtreding van de wet. *Hopelijk per 1 januari 2026.*

Verwachting effect maximale bijdrage

Tot 120% sociaal minimum blijft de eigen bijdrage zo hoog als het abonnementstarief. Daarboven stijgt het met een percentage van 10% van het marginaal tarief. Echter, de eigen bijdrage is gemaximeerd op een (veel te laag) bedrag van €275,00. Ook voor de hoge inkomens. Dit betekent dat vanaf een inkomen van tussen de 50.000 en 70.000 de hoogte van de eigen bijdrage niet meer omhoog gaat. Ook als het verzamelinkomen bijvoorbeeld een ton is. Wat ons betreft is dit onwenselijk en beperkt dit het gewenste effect van de herinvoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Juist bij de hogere inkomens. Als de keuze voor een particuliere hulp niet een substantieel financieel voordeel oplevert, is de kans groot dat men via de Wmo aanspraak blijft maken op de voorziening.

Ons verzoek is om meer te onderbouwen waarom er een maximale eigen bijdrage is van € 275. De verwachting en opzet van herinvoering van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage is mede dat door hogere bijdrage de hoge- en middeninkomens stoppen met de gesubsidieerde hulp en uit de Wmo stromen. Met de maximale eigen bijdrage zullen inwoners beperkt uit de Wmo stromen als men straks maximaal € 275 gaat betalen, vooral als er meer ondersteuning nodig is. Een gemeente betaalt in 2024 ongeveer 35/40 euro per uur voor de huishoudelijke hulp en betaalt bij twee uur per week +/- € 320,- euro per maand.

Bijdrage bij meerpersoonshuishoudens waarvan ten minste één van beide partners niet AOW-gerechtigd is.

Het is goed om te lezen de wetgever de huidige uitzondering, waarbij deze hele categorie geen eigen bijdrage voor de Wmo hoeft te betalen, nu voor een deel heeft aangepast. Mensen uit deze categorie met een inkomen tot 170% van het sociaal minimum blijven echter nog steeds geheel uitgezonderd van het betalen van een eigen bijdrage. Voor mensen met hoger dan deze 170% geldt per 2026 wel een eigen bijdrage, maar volgens weer andere parameters dan voor de andere categorieën. Wij denken dat het onderscheid voor gemeenten nog steeds slecht is uit te leggen aan hun inwoners. Ons verzoek is opnieuw om te komen tot één eigen bijdrageregeling die voor alle mensen van dezelfde leeftijdsgroepen gelijk is. Hierover is in 2023 ook bijna unaniem een motie over aangenomen in de ALV van de VNG. Het is discriminerend voor inwoners zonder partner met een beperking die, door het niet hebben van de partner, wel een eigen bijdrage moeten betalen. Met een groeiende groep alleenstaanden is het niet uitlegbaar dat inwoners die een partner hebben een voordeel krijgen, vanwege het hebben van de partner.

Biedt gemeenten waar nodig beleidsvrijheid

Onze oproep is verder om met de nieuwe eigen bijdrage regeling niet te dicht te regelen voor gemeenten en om zo weinig mogelijk landelijk te bepalen wat de uitzonderingen zijn. Meer verplichte uitzonderingen maakt de ruimte voor gemeenten kleiner en de uitvoering lastig (en duurder).

Laat het besluit om al dan niet de eigen bijdrage innen bij woonvoorzieningen bij cliënten jonger dan achttien jaar bij de gemeenten zelf, net als nu en in de afgelopen jaren. Het eventueel toch willen vragen van een eigen bijdrage aan de ouders is alleen relevant bij de (duurdere) woningaanpassingen. Onze oproep is om de ruimte om maatwerk te bieden voor deze specifieke groep dus bij gemeenten te laten.

Regeldruk voor gemeenten

Een aantal voorstellen in het wetsvoorstel zullen de uitvoeringslast en regeldruk voor gemeenten verhogen. Ons verzoek is om ook hier naar te kijken en dit in de MvT op te nemen. Wij denken verder dat het goed is wanneer administratieve taken altijd belegd kunnen worden bij het Centraal Administratie Kantoor en dat een gemeente er zelf voor kan kiezen om het zelf te doen, of door het CAK te laten administreren. Verder verwijzen wij voor dit issue expliciet naar de uitvoeringstoets van de VNG. Daar zijn verschillende voorbeelden hiervan uitgewerkt.

Kostprijsbewaking

In het wetsvoorstel staan meerdere mogelijkheden benoemd die gemeenten kunnen uitwerken bij een maatwerkvoorziening waarbij de eigen bijdrage hoger wordt dan de kostprijs van de voorziening. Dit zal met name spelen wanneer er bijvoorbeeld 1 uur per week huishoudelijke hulp is, of iemand één keer per week dagbesteding heeft en deze persoon een hoger inkomen heeft.

De optie dat gemeenten betreffende cliënten eventueel niet bij het CAK aanmelden voor inning van de eigen bijdrage en in plaats daarvan zelf bij die cliënten (al dan niet via de aanbieder) de kostprijs in rekening brengt, is onwerkbaar. Op dergelijke processen zijn wij niet ingericht.

Reactie beleidsopties algemene voorzieningen

In het wetsvoorstel worden twee opties genoemd. Wij pleiten voor optie 2 waarbij deze optie zo open mogelijk wordt gehouden en het aan de gemeente te laten hoe dit in te regelen.

Ons voorstel daarbij is om de 'oude' (van vóór het abonnementstarief) systematiek voor de eigen bijdrage voor een algemene voorziening weer in te voeren én dus ook om dan de eigen bijdrage hiervoor (ook waarbij sprake is van een duurzame hulpverleningsrelatie) *niet* mee te laten lopen in de anticumulatie; Dat werkte toen, vóór 2019, goed en werd geaccepteerd.

Wij verwachten dat bij de uitvoering van het voorstel, het onderdeel waar de eigen bijdrage voor een algemene voorziening met een duurzame hulpverleningsrelatie niet hoger mag zijn dan wanneer deze persoon een maatwerkvoorziening had gekregen, en gemeenten dit zelf moet regelen, erg lastig zal worden in de uitvoering voor gemeenten en kans op fouten geeft. Ons voorstel is om dit niet te doen en het echt aan de gemeente zelf te laten hoe zij dit willen inregelen in de verordening.

Wij zijn verder geen voorstander van het in wetgeving willen regelen dat er geen stapeling van eigen bijdragen mag zijn voor de algemene voorziening met de eigen bijdrage Wlz, of voor andere Wmo (maatwerk)voorzieningen. Onze oproep (zie ook eerder in de tekst) is om met de algemene voorzieningen en hoe gemeenten de eigen betaling hierbij regelen daadwerkelijk terug te keren naar de werkwijze van vóór het abonnementstarief.

Het zelf innen van eigen bijdragen zal in de praktijk niet gebeuren. Onderscheid tussen eigen bijdrage en algemeen gebruikelijke kosten (voor kopje koffie, maaltijd) is hierbij van belang: deze laatste wordt door de aanbieder wel zelf geïnd, maar valt niet onder de eigen bijdrage.